

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ: ІДЕЇ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Пузіков Дмитро Олегович —

завідувач відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент.

Коло наукових інтересів: педагогічне прогнозування, моделювання й проектування, освітні інновації, інноваційний розвиток загальноосвітнього навчального закладу, компетентнісний підхід в освіті, методика навчання суспільствознавчих дисциплін.

e-mail: dmitp@ukr.net

УДК 373.1:005.94

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті подано й обґрунтовано авторську теоретичну модель прогнозування розвитку загальної середньої освіти. Визначено й обґрунтовано компонентний склад означеної моделі (управлінський, інформаційний, методичний, ресурсний, процесуально-діяльнісний, результативний компоненти). Виділено й охарактеризовано ієрархію суб'єктів управління загальною середньою освітою, які здійснюватимуть прогнозування її розвитку. Виділено об'єкти прогнозування розвитку загальної середньої освіти, які скоординовано з його суб'єктами. Подано циклічний алгоритм прогнозування розвитку загальної середньої освіти, який складається з десяти послідовних етапів: початково-програмний, аналітико-діагностувальний, прогнозного фону, базової моделі, пошукового прогнозу, нормативного прогнозу, верифікації, обговорення, результативний, коригувальний. Визначено та обґрунтовано функції теоретичної моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти.

Ключові слова: розвиток загальної середньої освіти; освітньо-педагогічне прогнозування; теоретична модель прогнозування.

Постановка проблеми. Нинішній етап реформування системи освіти України загалом і системи загальної середньої освіти зокрема вимагає швидких, але виважених науково обґрунтованих управлінських рішень. Одним із потужних засобів визначення й обґрунтування цих рішень, що дасть змогу розробляти проекти, програми та плани освітніх реформ на основі коротко-, середньо- й довгострокових освітніх прогнозів, є освітньо-педагогічне прогнозування. Однак широке й ефективне застосування теоретичних і прикладних розроблень щодо освітньо-педагогічного прогнозування в процесі реформування системи загальної середньої освіти України вимагає надійного прогностичного інструментарію, доступного суб'єктам освітньої діяльності.

Створена «Концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти» [4], що розкриває змістовий і процесуальний аспекти цього феномена, дає змогу перейти до розроблення методологічного інструментарію, важливим елементом якого є подана теоретична модель.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні та методичні засади стратегічного менеджменту освіти, освітньо-педагогічного прогнозування, прогнозування розвитку загальної середньої освіти стали предметом досліджень українських і зарубіжних учених: Ю. К. Бабанського, Б. С. Гершунського, В. І. Загвязінського, Е. Г. Костяшкіна, В. Г. Кременя, Л. А. Онищук, І. П. Підласого, М. С. Севастюк, М. М. Скаткіна, О. М. Топузова, Е. Тоффлера, Т. Х'юсена та інших.

Однак проблема розроблення й обґрунтування теоретичної моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти ще не знайшла свого висвітлення в їхньому науковому доробку, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розроблення й обґрунтування теоретичної моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Результати аналізу наукової літератури [1; 3; 4; 6; 7; 8] дали змогу виділити найсуттєвіші складники прогнозування розвитку загальної середньої освіти, розробити теоретичну модель.

Поняття «модель» у науково-педагогічній літературі визначають як штучно створений образ певного об'єкта (схема, фізична конструкція, знакова форма або формула), що відображає та відтворює в простішому вигляді його структуру і властивості [2, с. 22].

Об'єктом, штучно створеним образом якого має стати модель прогнозування розвитку загальної середньої освіти, є «система прогнозування розвитку загальної середньої освіти, яка відрізняється змістовою, методологічною і структурною єдністю». Логічна послідовність дослідницьких процедур, необхідних для конструювання системи прогнозування розвитку загальної середньої освіти, передбачає: «визначення функціонального змісту діяльності системи, її організаційно-управлінської структури та об'єкта прогнозування, добір та обґрунтування методологічного інструментарію щодо розроблення й використання прогнозів, забезпечення її функціонування необхідними ресурсами» [4, с. 22].

Теоретична модель прогнозування розвитку загальної середньої освіти є схематичним образом означеної вище системи прогнозування, який відображає її компонентний склад і взаємозв'язки між її складниками (рис. 1). У складі теоретичної моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти можна виділити такі основні компоненти: управлінський, інформаційний, ресурсний, процесуально-діяльнісний, методичний, результативний. Розкриємо зміст кожного з них.

Системоутворювальним компонентом прогнозування розвитку загальної середньої освіти є управлінський. Організація та здійснення освітньо-педагогічного прогнозування традиційно розглядається не лише як загальнопедагогічна, але й як управлінська проблема. Адже прогнозування, яке тісно пов'язане з плануванням, є однією з найважливіших функцій як управлінської діяльності загалом, так і управління в сфері освіти.

Управлінський компонент охоплює «сукупність управлінських рішень, які утворюють правове поле прогностичної діяльності (нормативні й локальні правові акти), кадрове (суб'єкти) та організаційне (організаційна структура) забезпечення», «визначають цілі й завдання» прогнозування розвитку загальної середньої освіти [5, с. 88].

Доцільно вказати на декілька важливих цілей прогнозування розвитку системи загальної середньої освіти, зокрема: отримання й упорядкування інформації про стан і тенденції розвитку цієї системи; створення «прогностичної моделі» [7, с. 80], за допомогою якої можна прогнозувати подальший розвиток загальної середньої освіти; вироблення коротко- та середньострокових прогнозів щодо її розвитку, на основі яких можна надати конкретні рекомендації суб'єктам освітньої діяльності; розвиток прогностичних умінь суб'єктів.

Управлінський компонент охоплює механізми цілевизначення, планування, організації, координації, контролю й оцінювання прогностичної діяльності.

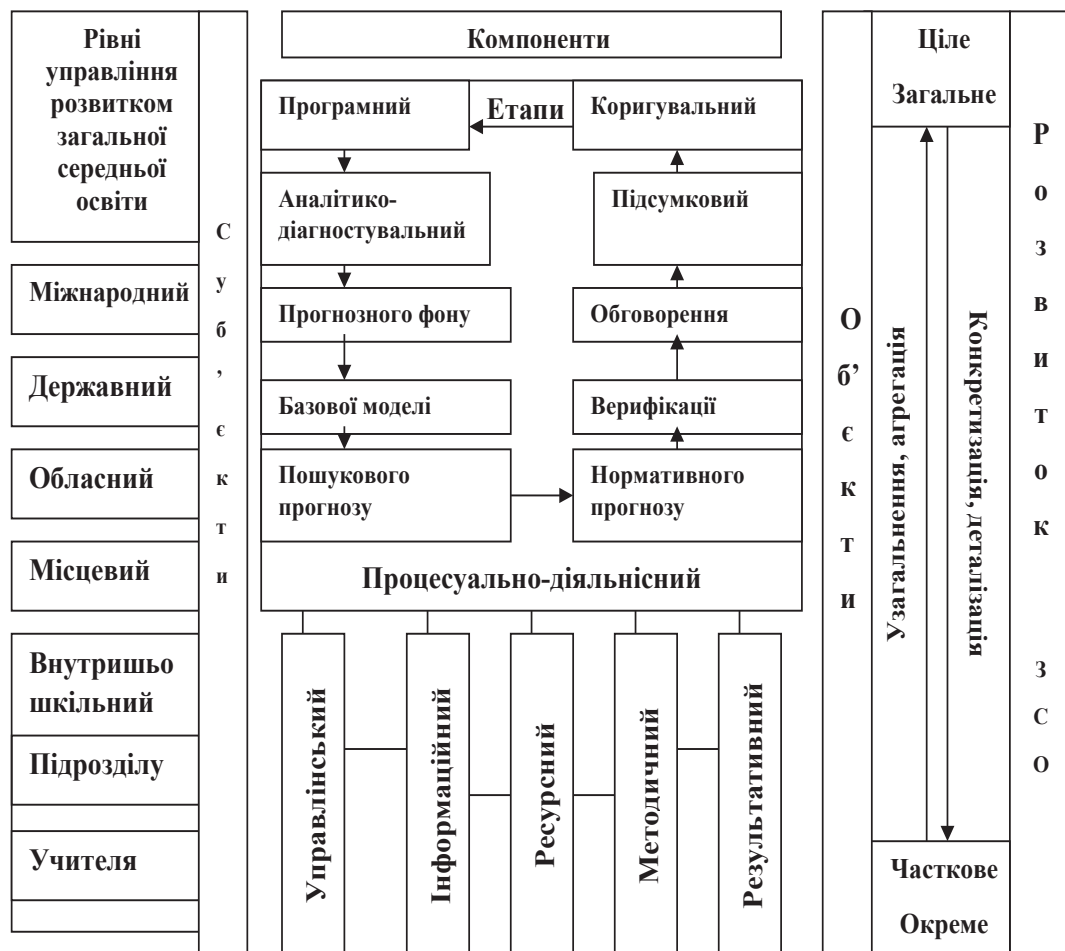

Рис. 1. Схема теоретичної моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти

Виділимо сім ієрархічних рівнів управління загальною середньою освітою, відповідно до яких суб'єкти освітньої діяльності можуть здійснювати прогнозування її розвитку, а саме: рівень учителя, рівень структурного підрозділу загальноосвітнього навчального закладу, внутрішньошкільний рівень, місцевий рівень (громада), обласний рівень, загальнодержавний і міжнародний рівні. Виділення кожного рівня вимагатиме окреслення й обґрунтування управлінських дій суб'єктів прогностичної діяльності, об'єктів прогнозування, які належатимуть до предметного поля розвитку загальної середньої освіти, та визначення його управлінських, ресурсних, методичних та інших особливостей.

Необхідно зазначити, що прогнозування розвитку системи загальної середньої освіти має здійснюватися на всіх рівнях її функціонування. Завдяки такій її організації стає можливим як оперативне отримання емпіричних даних від окремих учителів і шкіл, необхідних для створення освітніх прогнозів і рекомендацій, так і поширення серед них цих розробок. Крім того, педагогічні працівники та загальноосвітні навчальні заклади отримуватимуть можливість застосовувати прогностичний інструментарій для розв'язання щоденних практичних завдань навчання і виховання учнів.

Розглянемо специфіку прогнозування розвитку загальної середньої освіти на виділених нами рівнях детальніше.

1. Суб'єктами прогностичної діяльності, які уособлюють *рівень учителя*, можуть бути вмотивовані педагогічні працівники, які мають належну спеціальну професійну підготовку щодо здійснення освітньо-педагогічного прогнозування (знання, вміння, навички, досвід). Зазначимо, що прогностична діяльність учителя є виявом його самоменеджменту, здатності приймати й втілювати самостійні педагогічні рішення, нести за них відповідальність. Пріоритетними об'єктами прогнозування за означеним рівнем є зміст навчальних курсів (а також розвиток певних організаційних форм, методів і засобів навчання), розвиток учнівського колективу, особистісний розвиток учнів. Розроблені вчителем прогнози можуть утілитися в змісті календарно-тематичного планування навчальних курсів і планів-конспектів уроків, змісті факультативів тощо.

2. *Рівень структурного підрозділу загальноосвітнього навчального закладу* поєднує суб'єктів прогностичної діяльності, які представляють колективи методичних об'єднань, кафедр тощо. Об'єктами їхнього прогнозування є зміст навчальних предметів, розвиток навчально-методичного забезпечення викладання тощо. Освітні прогнози, розроблені вчителями, можуть знайти застосування в методичних рекомендаціях щодо викладання навчальних предметів і курсів, змісті календарно-тематичного планування навчальних курсів і планів-конспектів уроків, планах виховної роботи, планах методичної роботи підрозділу тощо.

3. Суб'єктами прогностичної діяльності *внутрішньошкільного рівня (рівня загальноосвітнього навчального закладу)* є тимчасові або відносно постійні колективи вчителів (робочі (дослідницькі, творчі) групи, лабораторії), до діяльності яких можуть залучатися зацікавлені вчені, науково-педагогічні працівники обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти тощо. До освітньо-педагогічного прогнозування розвитку загальноосвітнього навчального закладу доцільно залучати компетентних батьків, представників органів самоврядування, громадськості, роботодавців. Об'єктами прогнозування цього рівня є розвиток загальноосвітнього навчального закладу в цілому, розвиток державно-громадського управління й автономізації школи, її навчально-виховної, методичної роботи (професійного розвитку педагогічних працівників), соціального партнерства та інших видів діяльності, варіативний (шкільний) компонент змісту освіти, зміст навчальних предметів, передусім профільних, тощо. Розроблені освітні прогнози можуть стати основою для управлінських рішень (директора, педагогічної ради, ради навчального закладу) щодо коригування (створення) концепції та програми інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу, розроблення поточного (річного) та перспективного планів роботи школи й пов'язаних з ними різноманітних програм діяльності.

Варто зазначити, що наведені вище три рівні прогнозування розвитку загальної середньої освіти можуть розглядатися як єдиний внутрішньошкільний рівень, оскільки їх поєднуватиме спільна система внутрішньошкільної методичної роботи та державно-громадського управління загальноосвітнім навчальним закладом.

4. Суб'єктами прогностичної діяльності *місцевого рівня (рівня громади)* є представники місцевих органів управління освітою, керівники шкіл й окремі вчителі, науковці та викладачі вищих навчальних закладів, представники роботодавців і громадськості, які зацікавлені в розробленні та реалізації прогнозів розвитку освіти в межах певної територіальної громади. Варто зазначити, що цей рівень прогнозування розвитку загальної середньої освіти є наразі одним із найменш організованих, що змушує до пошуків шляхів і засобів залучення й підготовки його суб'єктів до прогностичної діяльності. Об'єктами прогнозування розвитку загальної середньої освіти на цьому рівні є розвиток шкіл громади, його кадрове та ресурсне, передусім фінансове, забезпечення, варіативний зміст освіти тощо. Підготовлені освітні прогнози та рекомендації можуть стати основою для управлінських рішень органів місцевого самоврядування, розроблення науково обґрунтованих програм і планів розвитку закладів системи загальної середньої освіти в громаді.

5. Суб'єктами прогностичної діяльності *обласного (регіонального) рівня* можуть стати кваліфіковані науковці й науково-педагогічні працівники, які працюють у вищих педагогічних навчальних закладах, обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти, обласних органах управління освітою. З метою інтегрування їхніх зусиль доцільно створювати сталі (відділи, кафедри, лабораторії, центри) або відносно довготривалі (науковий проект) колективи фахівців, які здійснюватимуть цілеспрямовану прогностичну діяльність. Яскравим прикладом є відділ науки, прогнозування та аналізу цільових програм у структурі управління професійної освіти Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації). Об'єктами прогностичної діяльності цього рівня можуть стати тенденції розвитку загальної середньої освіти в області, розвиток загальноосвітніх навчальних закладів, розвиток методичної та науково-методичної роботи, сучасна підготовка та перепідготовка педагогічних кадрів, варіативний компонент змісту освіти, соціальне партнерство в системі закладів загальної середньої освіти тощо. Освітні прогнози та рекомендації можуть стати основою для розроблення обласних планів і програм розвитку загальної середньої освіти, створення програм підвищення кваліфікації педагогічних кадрів тощо.

6. Суб'єктами прогнозування розвитку системи загальної середньої освіти *загальнодержавного рівня* можуть стати потужні колективи наукових і науково-педагогічних співробітників (наукові відділи й лабораторії, кафедри). Важливо, щоб їхня діяльність була скоординована, відповідала потребам основних споживачів освітніх прогнозів такого рівня – центральних органів управління освітою. Об'єктами прогнозування зазначеного рівня можуть бути як розвиток системи закладів загальної середньої освіти в цілому, загальні тенденції розвитку загальної середньої освіти в Україні, так і цілі, зміст, організаційні форми, технології та методики сучасної освіти тощо. Освітні прогнози, які будуть розроблені для цього рівня управління освітою, можуть стати орієнтирами для створення нормативно-правових актів у сфері загальної середньої освіти, концепцій, стратегій, програм, планів розвитку вітчизняної системи загальної середньої освіти, оновлення державних стандартів, навчальних програм, моделювання новітніх підручників і посібників (у т. ч. електронних), удосконалення засобів навчання, модернізації системи дидактичного контролю тощо.

7. Суб'єктами прогнозування *міжнародного рівня* є уповноважені представники міжнародних і міждержавних (наддержавних) організацій (ЮНЕСКО, Європейський Союз тощо). Варто зазначити, що ці організації не здійснюють безпосереднього управління національними системами загальної середньої освіти, а лише сприяють дослідженню, міждержавному обговоренню та правовому врегулюванню важливих освітніх проблем шляхом розроблення міжнародних правових актів, до виконання яких приєднуються держави-учасниці (ратифікують їх). Об'єктом прогнозування цього рівня є розвиток світового та європейського освітнього простору (простору загальної середньої освіти), його провідні тенденції.

Основними ознаками суб'єктності управлінців і педагогічних працівників щодо прогнозування розвитку загальної середньої освіти, на нашу думку, є такі:

- володіння необхідними компетенціями (знаннями, уміннями, навичками, досвідом тощо), спроможність здійснювати процедури освітньо-педагогічного прогнозування;
- наявність повноважень щодо визначення цілей і об'єктів прогнозування, вибору цільовідповідного виду прогнозу;
- відповідальність за достовірність освітнього прогнозу та рекомендацій, вироблених на його основі.

Таким чином, може утворитися мережа суб'єктів освітньо-педагогічного прогнозування, яка постійно накопичуватиме прогнозну інформацію, досвід створення та реалізації освітніх прогнозів. Стане можливим забезпечити одну з найголовніших умов ефективної прогностичної діяльності – наступність та неперервність освітньо-педагогічного прогнозування.

Інформаційний компонент моделі охоплює сукупність прогностичної інформації, що створюється, накопичується, зберігається, застосовується, розповсюджується суб'єктами прогнозування, якою вони обмінюється як у межах, так і між виділеними в моделі рівнями управління розвитком загальної середньої освіти. До конкретних форм цієї інформації можна зарахувати такі: освітні прогнози, рекомендації, проекти, програми, плани та інша освітня документація, створена на їх основі, методологічний інструментарій прогностичної діяльності тощо.

До методичного компонента моделі належить сукупність методів і засобів (інструментарій) прогнозування розвитку загальної середньої освіти. Б. С. Гершунський виділяє три групи методів наукового передбачення, які, на нашу думку, можна застосовувати щодо прогнозування розвитку загальної середньої освіти: загальнонаукові (теоретичні, емпіричні), інтернаукові, методи окремих наук (соціології, психології тощо) [1]. Класифікація цих методів і засобів може також здійснюватися за етапами процесу прогнозування розвитку загальної середньої освіти, кожен з яких зумовлює «необхідність застосування відповідних, якнайефективніших» [5, с. 91].

Ресурсний компонент охоплює сукупність ресурсів, які мають залучатися або створюватися суб'єктами прогнозування розвитку загальної середньої освіти для його здійснення. Означені ресурси можна класифікувати за декількома підставами, зокрема: *джерелами походження* (внутрішні, зовнішні, міжнародні); *змістом* (трудові, фінансові, матеріально-технічні, інформаційні, науково-методичні тощо). Визначення переліку, організація пошуку або створення ресурсів належать до управлінського компонента моделі, а «необхідність конкретних ресурсів зумовлюється етапом прогнозування, окресленим процесуально-діяльнісним компонентом моделі» [5, с. 91–92].

Результативний компонент охоплює результати прогнозування розвитку загальної середньої освіти за його рівнями, а саме:

- *за внутрішньошкільним рівнем* (рівнем учителя, структурного підрозділу, закладу): рекомендації щодо змісту календарно-тематичного планування навчальних предметів і курсів, планів-конспектів уроків, планів виховної роботи, планів методичної роботи підрозділів тощо; розвиток прогностичних умінь учителів; розвиток системи науково-методичної роботи навчального закладу; окремі прогнози, прогностична модель розвитку загальноосвітнього навчального закладу; рекомендації суб'єктам освітньої діяльності; створення (уточнення, коригування) концепції, програм і планів розвитку школи на основі означених вище прогнозів тощо [5, с. 92];
- *за місцевим рівнем*: прогнози, прогностичні моделі, рекомендації, програми і плани розвитку закладів системи загальної середньої освіти в громаді, його кадрового та ресурсного забезпечення, впровадження варіативного змісту освіти тощо;
- *за обласним рівнем*: прогнози, прогностичні моделі, рекомендації, програми та плани щодо розвитку загальної середньої освіти в області, загальноосвітніх навчальних закладів, підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів, варіативного компонента змісту освіти, соціального партнерства тощо;
- *за загальнодержавним рівнем*: прогнози, прогностичні моделі розвитку системи закладів загальної середньої освіти, прогностичні дані про загальні тенденції розвитку загальної середньої освіти в Україні, розвиток її цілей, змісту, організаційних форм, технологій і методик тощо, проекти документів щодо розвитку загальної середньої освіти (концепцій, стратегій, програм, планів, оновлених державних стандартів освіти тощо), рекомендації щодо створення засобів навчання, модернізації змісту освіти та системи дидактичного контролю тощо;
- *за міжнародним рівнем*: прогностичні дані, які висвітлюють тенденції розвитку світового та європейського простору загальної середньої освіти, міжнародні освітні проекти, програми, рекомендації тощо.

Процесуально-діяльнісний компонент містить інваріантний цикл етапів діяльності щодо прогнозування розвитку загальної середньої освіти (його алгоритм). Виходячи із загальнонаукового бачення процесу розроблення соціального й освітнього прогнозів [4, с. 26–28; 6, с. 22–23; 7, с. 80], можна виділити низку послідовних етапів прогнозування розвитку загальної середньої освіти, які варто розглянути детальніше.

Упродовж *підготовчо-програмного етапу* визначаються суб'єкти, «уточнюються (формулюються) цілі й завдання прогнозування, формується його програма і план, визначаються методи й засоби, вирішуються організаційні питання (матеріально-технічна база тощо)» [5, с. 89], тобто створюється його програма. Підготовка наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників до реалізації моделі, загалом до здійснення прогнозування розвитку загальної середньої освіти є темою окремих досліджень, тому не розглядатиметься у цій розвідці.

У ході *аналітико-діагностувального етапу* відбувається діагностування об'єкта прогнозування, виділеного відповідно до рівня управління розвитком загальної середньої освіти, здійснюється аналіз показників. Наприклад, прогнозування розвитку загальноосвітнього навчального закладу (внутрішньошкільний рівень) зумовлює необхідність урахування таких показників: розвиток суб'єктів навчально-виховного процесу (особистісний розвиток учнів, професійний розвиток і самовдосконалення вчителів); зміни в системі управління та організаційній структурі навчального закладу; цілі та завдання освітньої діяльності школи; шкільний компонент змісту загальної середньої освіти, який якнайповніше відповідатиме запитам учнів, громади й роботодавців у найближчому та віддаленому майбутньому; оптимальність технологій освітньої діяльності; ресурси, необхідні для реалізації цілей і змісту, технологій освітньої діяльності школи; результати освітньої діяльності тощо; за кожним із показників збираються кількісні дані за період 5–10 і більше років [5, с. 90]. Кожен рівень, за яким здійснюватиметься прогнозування розвитку загальної середньої освіти, зумовлюватиме виділення, якісний і кількісний аналіз переліку показників.

Етап *збору даних про прогнозний фон* «передбачає виділення, вивчення та опис зовнішніх умов і чинників» [5, с. 90], важливих для прогнозування розвитку загальної середньої освіти. До структури прогнозного фону зараховують декілька груп чинників: науково-технічні, демографічні, економічні, соціологічні, соціокультурні, організаційно-політичні, міжнародні [1]. Зрозуміло, що конкретні якісні та кількісні характеристики прогнозного фону залежатимуть від об'єкта прогнозування, виділеного відповідно до його рівня.

Етап *побудови вихідної (базової) моделі* об'єкта прогнозування передбачає виділення та систематизацію уявлень суб'єктів про структуру означеного об'єкта, показники та індикатори його розвитку.

Етап *пошукового прогнозу* полягає в передбаченні можливих станів об'єкта прогнозування в майбутньому, які будуть зумовлені процесом його розвитку [7, с. 79]. Етап передбачає визначення, як правило, трьох сценаріїв розвитку об'єкта прогнозування: оптимального, найвірогіднішого, мінімального [6, с. 22].

Етап *нормативного прогнозу* полягає у «визначенні шляхів і строків досягнення абсолютних (без урахування прогнозного фону) та відносних (з його урахуванням) оптимальних показників розвитку» об'єкта прогнозування, які встановлюються як його цілі [7, с. 79].

Етап *верифікації* передбачає залучення представників експертного співтовариства, результати опитування яких дають змогу оцінити достовірність, а також уточнити прогноз [6, с. 22].

Етап *обговорення* охоплює «оприлюднення й обговорення прогнозів з метою ознайомлення з ними» педагогічного співтовариства й громадськості. Упродовж цього етапу можна опитати представників зазначених вище груп респондентів для уточнення прогнозу [5, с. 91].

Результативний етап охоплює вироблення «рекомендацій щодо ухвалення управлінських рішень, розроблення (уточнення) відповідних наукових і методичних документів» [5, с. 91].

Коригувальний етап передбачає уточнення програми прогнозування «на основі аналізу результативності попередніх прогнозів» [6, с. 22].

Коригування (уточнення) програми призводить до повторення циклу етапів прогнозування розвитку загальної середньої освіти.

На нашу думку, інформаційним середовищем, яке дає змогу втілити та забезпечити якнайефективніше функціонування презентованої моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти є мережа Інтернет. Створення спеціалізованого Інтернет-порталу уможливило б забезпечення доступу освітян до відповідних Інтернет-сервісів з метою отримання довідкової та навчальної інформації про освітньо-педагогічне прогнозування, пошуку статистичних і прогностичних даних, застосування готових форм для здійснення прогнозування за відомими користувачеві часовими рядами даних тощо. Окрім того, Інтернет-портал дав би змогу зберігати, накопичувати та обмінюватися прогностичною інформацією, яка створюватиметься суб'єктами різних рівнів управління розвитком загальної середньої освіти (від вчителя до загальнодержавного рівня).

Презентована у статті теоретична модель виконуватиме декілька функцій у теорії та практиці прогнозування розвитку загальної середньої освіти, а саме:

- *інформаційну* (забезпечуватиме умови для пошуку, створення, зберігання, обміну, оприлюднення, застосування різноманітної прогностичної інформації суб'єктами прогнозування);
- *гносеологічну* (дасть змогу здійснювати подальші теоретичні та прикладні наукові дослідження з проблематики прогнозування розвитку загальної середньої освіти);
- *методологічну* (стане однією з методологічних основ для розроблення моделей прогнозування розвитку загальної середньої освіти за вказаними вище рівнями управління нею);
- *освітню* (сприятиме здійсненню теоретичної та практичної підготовки суб'єктів освітньої діяльності до прогнозування розвитку загальної середньої освіти);
- *методичну* (упровадження зазначеної моделі сприятиме оволодінню та застосуванню поданого методичного забезпечення суб'єктами прогнозування розвитку загальної середньої освіти);
- *організаційну* (її реалізація сприятиме організації прогнозування розвитку системи загальної середньої освіти відповідно до виділених у моделі рівнів управління системою);
- *координувальна* (практичне втілення вказаної моделі дасть змогу скоординувати прогностичну діяльність щодо передбачення розвитку загальної середньої освіти за виділеними рівнями).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Освітньо-педагогічне прогнозування розвитку загальної середньої освіти можна розглядати як потужний засіб, а зазначену теоретичну модель – як інструмент оптимізації реформування вітчизняної системи загальної середньої освіти.

Компонентний склад теоретичної моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти охоплює шість основних компонентів: управлінський, інформаційний, процесуально-діяльнісний, методичний, ресурсний, результативний. Процесуально-діяльнісний компонент моделі охоплює алгоритм (десять послідовних етапів) прогнозування розвитку загальної середньої освіти: підготовчо-програмний, аналітико-діагностувальний, прогностичного фону, базової моделі, пошукового прогнозу, нормативного прогнозу, верифікації, обговорення, результативний, коригувальний.

Теоретична модель має виконувати низку функцій, які забезпечуватимуть оптимальне здійснення прогнозування розвитку загальної середньої освіти, а саме: гносеологічну, методологічну, методичну, інформаційну, освітню, організаційну, координувальну.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з експериментальною апробацією розробленої теоретичної моделі та запровадженням її в систему загальної середньої освіти.

Використані джерела

1. Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика : учеб. пособ. / Б. С. Гершунский. – М. : Флинта ; Наука, 2003. – 768 с.
2. Дахин А. Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и неопределенность / А. Н. Дахин // Педагогика. – 2003. – № 4. – С. 21–26.
3. Оніщук Л. А. Значення прогностичного знання в галузевому управлінні / Л. А. Оніщук // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2013. – № 3 (20). – С. 209–215.
4. Оніщук Л. А. Концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти / Л. А. Оніщук. – К. : Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка, 2016. – 32 с.
5. Пузіков Д. О. Модель прогнозування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в системі внутрішньошкільної методичної роботи / Д. О. Пузіков // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 4. – С. 86–93.
6. Рабочая книга по прогнозированию / редкол. : И. В. Бестужев-Лада (отв. ред.). – М. : Мысль, 1982. – 430 с.
7. Социологический справочник / под общ. ред. В. И. Воловича. – К. : Политиздат Украины, 1990. – 382 с.
8. Топузов О. М. Педагогічна прогностика: теоретико-методична основа прогнозування розвитку педагогічних наук і педагогічної практики / О. М. Топузов // Рідна школа. – 2014. – № 7. – С. 32–38.

References

1. Gershunskij B. S. Obrazovatel'no-pedagogicheskaja prognostika. Teorija, metodologija, praktika : ucheb. posob. / B. S. Gershunskij. – M. : Flinta ; Nauka, 2003. – 768 s.
2. Dahin A. N. Pedagogicheskoe modelirovanie: sushhnost', jeffektivnost' i neopredeljonnost' / A. N. Dahin // Pedagogika. – 2003. – № 4. – S. 21–26.
3. Onyshchuk L. A. Znachennia prohnostychnoho znannia v haluzevomu upravlinni / L. A. Onyshchuk // Aktualni problemy sotsiologhii, psykhologhii, pedahohiky. – 2013. – № 3 (20). – S. 209–215.
4. Onyshchuk L. A. Kontseptsiiia prohnouzuvannia rozvytku zahalnoi serednoi osvity / L. A. Onyshchuk. – K. : Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy, Pedahohichna dumka, 2016. – 32 s.
5. Puzikov D. O. Model prohnouzuvannia rozvytku zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu v systemi vnutrishnoshkilnoi metodychnoi roboty / D. O. Puzikov // Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. – 2016. – № 4. – S. 86–93.
6. Rabochaja kniga po prognozirovaniju / redkol. : I. V. Bestuzhev-Lada (otv. red.). – M. : Mysl', 1982. – 430 s.
7. Sociologicheskij spravocnik / pod obshh. red. V. I. Volovicha. – K. : Politizdat Ukrainy, 1990. – 382 s.
8. Topuzov O. M. Pedahohichna prohnostyka: teoretyko-metodychna osnova prohnouzuvannia rozvytku pedahohichnykh nauk i pedahohichnoi praktyky / O. M. Topuzov // Ridna shkola. – 2014. – № 7. – S. 32–38.

Пузіков Д.О., кандидат педагогических наук, доцент, заведующий отделом инноваций и стратегий развития образования Института педагогики НАПН Украины.

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье представлена и обоснована авторская теоретическая модель прогнозирования развития общего среднего образования. Определены и обоснованы компонентный состав указанной модели (управленческий, информационный, методический, ресурсный, процессуально-деятельностный, результативный компоненты). Выделена и охарактеризована иерархия субъектов управления общим средним образованием, которые будут осуществлять прогнозирование ее развития. Выделены объекты прогнозирования развития общего среднего образования, скоординированные с его субъектами. Представлен циклический алгоритм прогнозирования развития общего среднего образования, который включает десять последовательных этапов: начально-программный, аналитико-диагностический, прогнозного фона, базовой модели, поискового прогноза, нормативного прогноза, верификации, обсуждения,

результативный, корректирующий. Определены и обоснованы функции теоретической модели прогнозирования развития общего среднего образования.

Ключевые слова: развитие общего среднего образования; образовательно-педагогическое прогнозирование; теоретическая модель прогнозирования.

Pusikov D., *Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.), Docent, Head of the Department of innovations and development strategies of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.*

THEORETICAL MODEL FOR PREDICTION OF GENERAL SECONDARY EDUCATION DEVELOPMENT

The article presents and proves the author's theoretical model for prediction of general secondary education development. The author proves the opinion that educational and pedagogical prediction of the development of general secondary education can be considered as a powerful tool, and the mentioned theoretical model - as an instrument for optimizing the reform of the domestic system of general secondary education. The component composition of the theoretical model for prediction of general secondary education development is determined and substantiated, which includes six main components, namely: administrative, informational, procedural-activity, methodical, resourceful, and effective. The hierarchy of subjects of management of general secondary education, which will carry out prediction of its development, is distinguished and characterized. The objects of prediction of general secondary education development, which are coordinated with its subjects, are selected and substantiated. The cyclic algorithm for prediction of the development of general secondary education (procedural-active component of the model), which covers ten consecutive stages of prediction of the development of general secondary education, is presented: preparatory-programmatic, analytical-diagnostic, prediction background, basic model, search prediction, normative prediction, verification, discussion, effective, corrective, which includes ten consecutive stages: preparatory-programmatic, analytical-diagnostic, prediction background, base model, search prediction, normative prediction, verification, discussion, effective, corrective. The functions of the theoretical model for prediction of general secondary education development, namely: epistemological, methodological, methodical, informational, educational, organizational, coordinating, are determined and proved.

The prospects for further research of the problems of prediction of general secondary education development presented in the article are related, in the author's opinion, to the experimental testing of the developed theoretical model and its implementation into the system of general secondary education.

Key words: development of general secondary education; educational and pedagogical prediction; theoretical model for prediction.